

**Historia Pelagiana Et Dissertatio De Synodo V.
Œcumenica In Qua Origenis ac Theodori Mopsuesteni
Pelagiani erroris Auctorum justa damnatio exponitur, &
Aquilejense Schisma describitur**

Noris, Enrico

Patavii, 1708

Cap. 24. Pelagiani Joanne Tyranno in Occidente imperante tumultuant.
Valentinianus occiso Joanne legem in Pelagianos promulgat. Sanctus
Augustinus libros Retractationum scribens eosdem Hæreticos ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72486](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72486)

Deitatis adiutorio probare conabar. Ita virtutes etiam in Christo ex solis naturæ viribus, non verò ex divinæ gratiæ adiutorio derivatas autumabat. Is autem cum in Galliis falsi dogmatis magister detectus fuisset, nec admonitus pravam opinionem deferere voluisset, Proculo Massiliense, & Cylinnio Forojulense adnitentibus è Provinciâ expulsus in Africam transfretavit, ubi Augustini præsertim argumentis convictus errores deposuit, sanæque doctrinæ aures dedit. Hinc cum pluribus in Galliis se scandalo fuisse cognosceret, palinodiæ libellum composuit, quem hac subscriptione firmavit: *Ego Leporius libellum meo sensu dictatum, in quo fidem meam Deo volente in finem usque tenbo, medullitus exprimere volens in Ecclesiâ Carthaginiensi relectum subscripsi.* Nomina eidem dedere Aurelius Carthagenensis, Augustinus Hipponensis, Florentius ab Hipponne Diarrhytorum, & Secundus Megarmitanus, qui pariter de eadem Leporii conversione ad Provinciâ Episcopos scripsere. Hæc literas exhibet Sirmondus Tomo 1. Concil. Galliæ, atque insertæ sunt Tomo 4. Concil. Edit. regiæ pag. 667. cum hac epigraphæ: *Dilectissimis, & Honorabilibus Fratribus, & Consacerdotibus Proculo, & Cylinnio Aurelius, Augustinus, Florentius, & Secundinus in Domino salutem.* De illius verò errore hæc tradunt: *Cum enim præoccupatus esset sicut homo in aliquo delicto, eodemque non parvo, ut de unigenito filio Dei, quod erat in principio Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum, cum autem venit plenitudo temporis, Verbum caro factum est, & habitavit in nobis, non recta quædam saperet, nec vera sentiret, negans hominem factum, ne videlicet substantiæ divinæ, quæ equalis est Patri, indigna mutatio, vel corruptio sequeretur &c.* In quibus tamen literis, cum nullus Leporii error de divinâ gratiâ correctus asseratur, palam sit, eundem antè publicatam Pelagianorum hæresim libellum memoratum scripsisse, quod pluribus lib. 2. cap. 3. ostendemus, quo loco Leporii conversionem citrà annum 410. retrahemus.

Sed nec convenit inter scriptores, quis fuerit iste Leporius, quove tempore ab errore correctus recesserit. Flavii Dextri Chronicon anno 406. hæc habet: *Leporius Episcopus Uticensis in Baticâ prius Monachus è familiâ Sancti Augustini mutat perditam suam priorem sententiam admonitus à Sancto Augustino præceptore suo.* Quid hic dicam? Magni enim sunt Chronica Dextri, & Maximi ab Augustiniani instituti scriptoribus; at apud alios inter apocryphorum quisquillas rejiciuntur; pugnat tamen pro utroque Bivarius Cisterciensis, ac laboriosissimis commentariis utrumque defendere conatur. Illud certum est, Leporium anno 430. Presbyterum fuisse, nam Cassianus, qui eo anno libros suos de Incarnatione composuit, scribit lib. 1. cap. 4. *Leporius tunc Monachus, modò presbyter.* Et postea: *Is ergo in se reversus non solum in Africâ, ubi tunc erat, atque nunc est &c.* Itaque anno 430. erat Leporius presbyter in Africâ. Reponit Bivarius anno 406. errorem suum revocasse, & hoc Dextrum intelligere, qui tamen postea post plures annos Sedem Uticensis obtinuit, quæ interpretatio quàm violenta sit, nemo non videt. Joannes Marquez Augustinensium cap. 10. §. 4. tradit, hunc Leporium esse illum, qui legitur in subscriptione Synodi primæ Toletanæ. Errat: nam laudata Synodus

celebrata est Stilichone II. Consule anno 407. Leporius autem nec post quinque lustra inter Episcopos recensebatur. Sanctus Augustinus Epist. 110. vel potius Notarii recensentes presbyteros, qui Eradii electioni aderant in Hipponensi Ecclesiâ, scribunt: *Cum Augustinus Episcopus unâ cum Religiano, & Marciano Coepiscopis suis consedisset in Ecclesiâ Pacis Hipponensium regionum (fortè regiorum) presentibus Saturnino, Leporio &c. presbyteris.* Hæc electio contigit anno 426. quare ego hunc eundem Leporium puto, qui olim in Galliâ Monachus, postea ab errore in Africâ revocatus à Sancto Augustino, quòd satis doctus censebatur, ibidem presbyter apud Hipponem consecratus fuit. Hunc verò Leporium presbyterum Hipponensem fuisse alienigenam disertè tradit Augustinus Serm. 50. de diversis.

CAPUT XXIV.

Pelagiani Joanne Tyranno in Occidente imperante tumultuant. Valentianus occiso Joanne legem in Pelagianos promulgat. Sanctus Augustinus libros Retractionum scribens eosdem Hereticos confutat, & novis Juliani libris respondet.

Joannes occupato per vim imperio contra Theodosium exercitus ubique in Italiâ conscribebat. Hæretici, ac Pelagiani præsertim optimam sectæ promovendæ occasione nati non modò ubique turbas ciebant, sed Romæ etiam à Cœlestini Papæ communionem palam se suspenderant. In Galliis etiam nonnulli non è plebe tantum, sed ex Antistitum numero pro hæresi liberius stare, ac loqui occæpere. Nullus tunc Imperatoris metus, nam Tyrannus Theodosiani apparatus famâ percussus, quò univèrsis gratior fieret, unicuique pro libidine de religione sentire permittebat. Is auctore Propicio lib. 2. de bello Vandalico *vir leni animo, rerum intellectu valens, & virtutem suo pretio æstimare gnarus quinque per annos imperium tenuit.* Fallitur, neque enim biennium in regno explevit. Theodosius Cæsare priùs designato Valentiano consobrino puero quinquenni, ac Placiâ amitâ Augustâ nuncupatâ, utrumque in Italiam remisit additis Ardaburio rebus Persico bello fortiter gestis satis percelebri, Aspareque ejusdem filio cum validissimis copiis; alterum etiam exercitum Candidianus ductavit. Ardaburius cum Salonas advenisset, & Aquilejam adnavigaret, improvisâ tempestate subortâ prætoriâ navi ventorum vi in hostile litus impulsâ à Joannis militibus captus, in Tyranni potestatem vivus venit, à quo tamen honorificè exceptus, & amici loco habitus sinè custodiâ Ravennæ apud ipsum degere iussus est. Placidia cum Cæsare filio, Aspareque ægrè Aquilejam pervenerunt. Vota eâ in procellâ pro incolumitate suscepta postea Ravennæ ab Augustâ persoluta sunt Tyranno occiso, gratæque redditæ lapidi insculptæ; inscriptionem dedimus cap. 20. ad annum 421. Auctor est Rubeus, qui Ravennatum res in literas digessit, post Placidia adventum univèrsam Italiam ad Theodosii partes transisse, unâ Ravennâ, ubi Joannes morabatur, exceptâ. Sed ex Olympodoro redarguitur apud Photium Cod. LXXX. qui commentarios de Bello contra Joannem Theodosio ipsi inscripsit: Anno 425.

Capto

Capto Ardaburio *eius interim*, inquit, *filius Aspar una cum Placidia in magna rerum desperatione, luctuque versabantur, sed Candidianus multis occupatis uribus, partaque rebus bene gestis nominis claritate luctum dissipavit, animosque reddidit.* Hic Candidianus olim nuptiarum inter Placidiam, & Ataulphum Gothorum Regem Conciliator fuerat, magnaque in hoc bello victoria pars fuit, illius tamen ceteri Historici ne meminere quidem. Hic idem est Candidianus, qui postea Comes Domesticorum ab eodem Theodosio ad Ephesinam Synodum cum milite missus, quod citra tumultus eadem perageretur, omnem pro Nestorio lapidem impius movit, belloque partam gloriam præpostero hæretici patrocinio corrupit. Interim Ardaburius clam filium monuit, Tyrannum Ravennæ moras necere, atque Ætium cum ingentibus Hunnorum copiis expectari, in Ravennatam agrum antè barbarorum adventum legiones quam citius raperet, bellum de proximo tyranno ostentaturus. Aspar, qui Aquilejæ substiterat, nil moratus cum expeditissimo equitatu Venetorum fluminibus superatis in Ravennatam fines advolat; adest magnis ausis propitium Numen, etenim cum urbs stagnis undique circumflua navibus tantum adiretur, pastore quodam duce vadum nulli hæcenus tentatum invenit, atque improvise incustoditam portam occupat, eodemque impetu in Urbem irrumpens vivum Tyrannum capit, ferroque gravatum ad Placidiam Aquilejæ belli exitum opperientem transmittit. Hanc victoriam die tertiâ Octobris contigisse Panvinius putat, sed ætate incunte Joannem captum, ac paulo post supplicio traditum existimo. Scribit Socrates lib. 7. cap. 24. Theodosio ludos Circenses Constantinopoli edenti Tyranni necem significatam, qui ludis è vestigio intermissis superis gratias relaturus in templum secessit, ac paulo post iter in Italiam Valentinianum Imperatorem designaturus suscepit: At Theſsalonica morbo impeditus ulterius non est progressus; Helionem tamen Officiorum Magistrum cum coronâ in Italiam misit; ipse interim valetudine recuperatâ Constantinopolim rediit, cum pridie Atticus Antistes sepulchro traditus fuisset, qui *decimâ die Octobris* obierat: Hæc Socrates, ex quibus mense Octobris Joannem & vivendi, & imperandi finem fecisse, ut Panvinius dixit, falsum esse intelligitur. Addit Socrates: *Haud diu autem postea, nempe vicimâ tertiâ mensis ejusdem junioris Valentiniani inauguratio publicata est.* Consonat Chronicon Alexandrinum Cofs. Theodosio XI. & Valentiniano Cæsare: *His Cofs. Valentinianus junior à Theodosio creatus est Augustus mense Hyperberetæo X. Kalend. Novembris.* Nempe Constantinopoli die 23. Octobris publicata est Valentiniani Augusti designata inauguratio. Hinc errant, qui eâ die Ravennæ dictum eundem Imperatorem putant, quos inter est Riccilius lib. 4. cap. 12. Chronologiæ, ut vocat, reformatæ, itemque meus Panvinius, qui Idibus Octobris id contigisse scribit; Certum est Valentinianum VIII. Idus Octobris adhuc Aquilejæ Cæsarem, nondum Augustum fuisse ex Cod. Theod. lib. 16. L. 47. *de Episcopis &c.* ubi hæc subscriptio legitur: *Dat. VIII. Idus Octobris Aquilejæ D. N. Theodosio Augusto XI. & Valentiniano Cæsare Cofs.*

Placidia Augusta, ut ait Sozomenus lib. 9. cap. 16. *magnam gerens curam pro religione, & Ecclesiis plures leges Aquilejæ condidit Joanne jam neci tradito.* Contrâ Hæreticos (quos inter Pelagianos fuisse

se nulli dubium est) Romæ tumultuantes hocce rescriptum nomine Valentiniani publicavit: *Manichæos Hæreticos, Schismaticos, omnemque sectam Catholicis inimicam ab ipso aspectu Urbis Romæ exterminari præcipimus, ut nec presentia criminorum contagione fœdentur. Circâ hos autem maxime urgenda commotio est, qui pravis suasionibus à Ven. Papâ sese communionem suspendunt, quorum schismate plebs etiam reliqua vitatur. His conventionem præmissâ 20. dierum condonavimus inducias, qui nisi ad communionem redierint unitatem expulsi usque ad centesimum lapidem solitudine, quam elegerunt, macerentur.* Dat. XVI. Kal. Aug. Aquilejæ Theod. XI. Aug. & Valentiniano Cæsare Cofs. Habetur lib. 16. Cod. Theod. tit. V. Antè octavam etiam diem rescriptum dederat ad Armatium Præfectum Prætorio Galliarum, in quo cap. 3. in Pelagianos Episcopos hanc sententiam scripsit: *Diversos Episcopos nefarium Pelagiani, & Cælestiani dogmatis errorem sequentes per Patroclum sacrosanctæ legis Antistitem præcipimus conveniri; & nisi intra viginti dies ex conventionis tempore (intra quos deliberandi tribuimus facultatem) errata correxerint, seseque Catholicæ fidei reddiderint, Gallicanis regionibus expelli, atque in eorum sacerdotium fidelius subrogari; quatenus presentis erroris macula de populorum animis tergeatur, & futura bonum disciplina iustior instituat, &c.* Data VII. Idus Julias Aquilejæ eisdem Consulibus. Hanc legem refert Sirmondus Tomo 1. Conciliorum Galliæ; itemque habetur Tomo 4. Concilior. Edit. Regiæ pag. 672.

His sanè legibus Pelagianorum arrogantia compressa est, & Placidia reportatam de Tyranno victoriam longè eisdem illustriorem reddidit; præmium autem pietatis statim subsecutum est, nam per Hellionem Valentinianus adhuc septennis Imperiale diadema, atque Augusti titulum à Theodosio accepit. Henricus Palladius lib. 10. rerum Forjulienſium Valentinianum Aquilejæ Augustum declaratum sine teste narrat. Panvinius, ac Sigonius Marcellinum Comitem secuti Ravennæ id contigisse scribunt. Sed planè credendum est Idatio, & Olympiodoro, qui tunc vivebant. Ille in Chronico hæc habet: *Valentinianus, qui erat Cæsar, Romæ Augustus appellatur.* Hic verò in fine libri ultimi apud Photium Codice laudato, ait: *Caso dein Joanne Tyranno Placidia una cum Cæsare filio Ravennam inivit. Hellion verò Magister, & Patricius Romanam se contulit, omnibusque eò confluentibus Valentinianum jam septennem veste induit Imperatoriâ.* Cum verò Valentinianus die 8. Octobris ex rescripto ad Bassum lib. 16. Codicis Theodosiani superius memorati Aquilejæ adhuc moraretur, patet exeunte tantum anno Romæ Augustum fuisse per Hellionem declaratum. Extat rescriptum datum Romæ ab eodem jam Augusto initio anni sequentis die tertiâ Januarii Lib. 10. Cod. Theod. L. 1. *de conductoribus, & hominibus domus Augustæ ad Senatum Urbis Romæ cum hac subscriptione Datum III. Non. Januarias Romæ DD. NN. Theodosio XII. & Valentiniano II. Augustis Cofs.* Ex quibus etiam deducimus Placidia matris operâ Romæ contra Pelagianos, aliosque Hæreticos Ecclesiasticam rem stabilitam; Haud tamen diutius in Urbe Valentinianus substitit, nam die 6. Martii erat Ravennæ ex rescripto ad eundem Bassum Pr. P. Cod. Theod. lib. 10. L. 2. *de conductoribus &c.* Dat. Pridie Non. Martii Ravennæ Theodosio XII. & Valentiniano II. Augg. Cofs.

Dum hæc in Italiâ gerebantur, Augustinus quasi à Pelagianis feriatuſque libros ab anno 423. uſque ad annum 426. elucubravit, hos inter principem locum tenent duo prægrandia volumina de Trinitate, & Civitate Dei, illud in libros quindecim digeſtum, hocce verò libros duos & viginti complectens. De priori ſcribit Sanctus Doctor in præſatione ad Aurelium: *De Trinitate, quæ Deus ſummus, & verus eſt libros juvenis inchoavi, ſenex edidi.* Baronius anno 426. num. 17. putat libros de Civitate Dei perfectos fuiſſe à Sancto Doctore anno 429. in quâ opinione eſt etiam noſter Coqueus in Commentariis ad lib. 18. ejus Operis cap. 54. nam Sanctus Doctor ibidem à conſulatu Manlii Theodori uſque ad illud tempus, quo librum ſcribebat, annos ſerme triginta computat at ille conſulatum geſſit anno 399. Quod autem Sanctus Pater lib. 2. Retract. cap. 43. numerat viginti duos libros de Civitate Dei, cum tamen anno 426. duo Retractationum volumina conſcripſerit. Baronius ait, illum libros 22. nominari, non quòd eoſdem integros tum temporis edidiſſet, ſed quòd univerſo operi eum librorum numerum deſtinaret. Verum oppoſitum ex Auguſtino habemus; hæc enim ſcribit lib. 2. Retract. cap. 41. *Utrum, vel quomodo Deus, qui ſpiritus eſt, etiam per corpus videatur; ſed tam poſtea quæſtionem ſane difficillimam in noviffimo, id eſt viceſimo, & ſecundo libro de Civitate Dei ſatis, quantum arbitror, explicavi.* Explicatur autem cap. 29. quod eſt totius operis penultimum; univerſum igitur volumen de Civitate Dei ante libros Retractationum terminatum fuit. Quod verò opponunt, non officit; nam triginta illi anni numerandi ſunt non à conſulatu Manlii, ſed à ſuperioris anni conſulibus Honorio Aug. IV. & Fl. Eutychno anno noſtræ Epochæ 398. ibi enim Auguſtinus confutat illud Gentilium oraculum fabuloſum, poſt annum CCCLXV. à primo Petri miraculo cultum Chriſtianum deſitutum, atque illum numerum Honorio, & Eutychno Conſulatu Idibus Maii: *Ex quo, addit, uſque ad hoc tempus per triginta ſerme annos, quis non videat, quantum creverit cultus nominis Chriſti?* Non dixit abſolute triginta, ſed ſerme triginta, quo loquendi modo aliquot annos ad illum numerum deſicere ſignificavit, nempe unum, aut alterum. Cæterum in his libris de Civitate Dei & peccatum originale, ejuſque pœnas, & divinæ gratiæ neceſſitatem ſæpè probat præfertim lib. 13. & 14. qui toti contra Pelagianam hæreſim decertant, quam etiam libro ultimo cap. 22. à fundamentis evertit.

Anno 426. Auguſtinus Pelagianis ubique terrarum proſtratis veluti foris reſelictis geſtâ domesticis jam veluti poſſiminio animum intendens diu meditatam opus exequi conſtanter decrevit. Vivente aduc Marcellino anno 413. editos ab ſe libros cenſoriâ auctoritate recognoscere cupiebat, ſed & negociorum ſubinde ingruentium, ac librorum ſcribendorum neceſſitate præpeditus in ultimam ſenectam poſtremam illam, ac laborioſam curam diſtulera. Ad ipſum tanquam ad oraculum ex Chriſtiano Orbe Epistolæ volitabant, eundem plurimi ex remotiſſimis provinciis Conſilii cauſâ conveniebant, neque minus laborum Africani addebant, Hipponenſes veluti ſuo jure cæteris illo frequentius utebantur. Hinc Auguſtinus, quòd ſuorum voluminum Retractationem commodius perageret, nevé ad alia diſtraheretur, de ſucceſſore nominando ſeridè deliberavit. Quare pro concione cives Hipponenſes adhortatus eſt, ut Eradium Presbyterum ſcientiâ, ac pietate

florantem ſibi, quoad viveret, coadjutorem darent, dein mortuo ſucceſſorem. Quòd verò hæc Eradii inauguratio peracta eſt coram frequentiſſimo populo VI. Kal. Octobris Theodoſio XII. & Valentiniano iterum Conſ. eo ſerè modo, ſi pompam excipias, quo Auguſti Cæſares collegas Imperii deſignabant, geſtorum ordinem ex Epistolâ 110. oculis ſubdo. Hipponenſibus igitur in templo Pacis coactis, Auguſtinus brevi quidè, ſed luculentâ oratione Eradium collegam ſibi dari deprecatus eſt. Dubium mortalibus ultimum diem, ſperari in pueritiâ adoleſcentiam, in adoleſcentiâ juventam, in juventute optari ſenectam, utrum iſta mortali poſtea contingat, incertum: ſperari tamen; nullam reliquam, quam ſperet ætatem, ſenectuti relictam. Senem ſe eſſe, ac diei ſupremo proximum. Urbes graves plerumque turbas pati in Præſulibus eligendis; ſibi in votis eſſe, ne quid mali ſe mortuo Hipponenſes ſubirent. Decreviſſe Severi Antiftitiſ Milevitanî paulò antè deſuncti exemplum ſequi, qui antè obitum ſucceſſorem omnium optimum nominaverat. Hinc ſe quòque in collegam Eradium ab illis depoſcere. Tunc à Populo acclamatum: *Deo gratias, Chriſto laudes, dictum eſt viciſ ter.* Auguſtino vita: *dictum eſt tredecies. Te Patrem, Te Episcopum: dictum eſt octies.* Cumque reticeretur, iterum Auguſtinus: *Non eſt opus,* inquit, *me de laudibus ejus aliquid dicere; faveo ſapientiæ, & parco verecundiæ; ſufficit, quia noſtiſ eum, & hoc me velle dico, quod vos velle ſcio, & ſi antè neſirem, hodie probarem.* Hoc ergo volo, hoc à Domino Deo noſtro nunc etiam in ætate frigida votis ferventibus poſco, hoc ut mecum orētis exhorret, admonet, rogo, ut omnium in pace Chriſti collatis, & conſtatîs mentibus confirmet Deus, quod operatus eſt in nobis. *Qui miſit mihi eum, ſervet eum, ſervet incolumem, ſervet ſine crimine, ut qui facit gaudium viventis, locum ſuppleat morientis &c.* A populo acclamatum eſt: *trigieſies ſexies, Deo gratias, Chriſto laudes, exaudi Chriſte.* Auguſtino vita: *dictum eſt tredecies. Te Patrem, Te Episcopum: dictum eſt octies. Dignus, & juſtus eſt: dictum eſt viciſ. Bene meritus, bene dignus: dictum eſt quinqües.* His, aliſque populi acclamationibus finitis, Auguſtinus, *Ego charitati, ait, & benevolentie veſtræ apud Dominum Deum noſtrum gratias ago, imo de illâ Deo gratias.* Ergo, *Fratres, quidquid eſt, quod ad me perſerebatur, ad illum perſeratur, ubi neceſſarium habuerit conſilium, meum non negabo auxilium. Abſit ut me abſtraham, tamen quidquid illud eſt, quod ad me perſerebatur, ad illum perſeratur. Ipſe me autem conſulat, ſi forte non invenit, quid facere debeat, aut poſcat adjutorem, quem novit Patrem, ut & nobis nihil deſit, & ego tandem aliquando, ſi quantulumcumque ſpatium mihi hujuſ vitæ donaverit Deus, ipſam meam quantulumcumque vitam non dem ſegniciæ, nec donem inertia, ſed in ſanctis ſcripturis, quantum ipſe permittit, & largitur, exerceam, hoc & ipſi proderit, & per ipſum etiam vobis. Nemo ergo invidet ocio meo, quia meum ocium magnum habet negocium. Video me de hac re, propter quam vos invitavi, omnia vobiſcum egiſſe, quæ debui. Hoc ad ultimum rogo, ut geſtis iſtis dignemini ſubſcribere, qui poteſtis; Hic mihi reſponſione veſtrâ opus eſt, teneam reſponſionem veſtram, de hac aſſenſione aliquid acclamatum. A populo acclamatum eſt: *Fiat, fiat: dictum eſt viciſ quinqües. Dignus eſt, juſtus eſt: dictum eſt vici� octies. Fiat, fiat: dictum eſt quater decies. Olim dignus, olim meritus: dictum eſt viciſ quinqües. Judio tuo gratias agimus: dictum eſt tredecies Exaudi Chriſte,**

Christe, Eradium conserva: dictum olties decies. His peractis Augustinus ad sacra facienda descendit. Superos precaturus, ut eod die gesta Hipponensibus benè verterent. De memoratis Hipponensis populi acclamationibus in Eradii facta per Augustinum electione agit in lib. 7. de Vet. acclamat. & plausu cap. 3. Franciscus Bernardinus Ferrarius V. C. & de sacra juxta, ac profana literaturâ optimè meritis, cuius modò nepos Octavius Ferrarius in hac Academia Patavinâ Oratoriam cathedram moderatur, & ejusdem nominis famam æquat, & extendit; tanta enim est viri eruditio, tanta orationis copia, tantus in dicendo lepor, ut suum iterum Patavinis Livium lacteo eloquentiæ fonte manantem reflituar. Hoc tamen Livio Octavius felicior visus, quòd illius invisendi gratiâ privatos tantum Romam usque semel profectos accepimus; hic verò omnium literariæ Reipublicæ Procerum oculos in sui admirationem trahit, & summorum Principum munificentiam plenâ manu effusam continenter experitur.

Augustinus novis, iisque assiduis iterum sese laboribus exercuit, ut non ocia invenisse, sed negotia mutasse visus sit, etenim qui hucusque contrâ hæreticos tot, ac tanta bella gesserat, victricia contrâ semet veluti arma convertit, ac editos abs se libros censorio stylo notavit. In his nonnulla, quæ Pelagianis favere à minus intelligente fortè putari poterant, commodè explicat, ut ex libro primo cap. 7. 9. 10. 13. aliisque colligitur. Porro edita opera nonaginta tria in CCXXXII. libros digesta correxit; Duo autem hæc Retractionum volumina anno 426. exeunte inchoasse, & sequenti perfecisse colligunt scriptores ex Eradii electione, quæ ad hoc fuit ab Augustino instituta, ut grande hoc opus exequi posset. Nos altero id argumento probamus. Augustinus anno 418. fuerat Cæsareæ in Mauritaniâ, ibi enim ipsomet teste disputavit publicè cum Emerito ejus loci Episcopo Donatistâ Imperatoribus Honorio XII. & Theodosio VIII. Coss. XII. Kal. Octobris ex initio libri de gestis cum Emerito; octennio verò post scripsit libros Retractionum; nam cum corrigendum suscepisset opus de doctrinâ Christianâ inscriptum, imperfectum illud agnovit: *Libros, inquit, de doctrinâ Christianâ, cum imperfectos comperissem, perficere malui, quam eis sic relictis ad alia retractanda transire:* Lib. 2. Retract. cap. 4. Tertium igitur librum perfecit, *Addidi etiam, inquit, novissimum librum, & quatuor libris opus illud implevi.* At in libro isto quarto inter librorum retractionem elucubrato cap. 24. tradit se ab octennio apud Cæsaream Mauritaniæ dissuasisse populo pugnam civilem, quam lapidibus peragebat: *Et ecce jam ferme octo, vel amplius anni sunt, inquit, propitio Christo, ex quo illic nihil tale tentatum est.* Igitur hæc scribebat anno 426. cum antè octo annos Cæsareenses à tam immani spectaculo luculentâ oratione dimovisset. Hos Retractionum libros completos fuisse anno 427. indè patet, quòd multum operæ ab occupatissimo aliàs viro ea correctio exigebat, cum præsertim libri quidam addendi essent, alii ad umbelicum deducendi. P. Torellus tom. 1. Sæcul. Augustin. anno 426. num. 30. hoc ipsum affirmat, eò quòd Augustinus literis Prosperi interpellatus librum scripsit de Prædestinatione Sanctorum, undè Retractionum libros anno demum 427. terminavit. Sed falso nititur fundamento, nam liber de Prædestinatione

Sanctorum est scriptus post duos libros Retractionum; Do testem ipsum Auctorem libro eodem de Prædest. Sanctor. cap. 3. Denique, inquit, *cum mea cuncta opuscula retractarem, eamque retractionem stylo prosequerem, cujus operis jam duos absolveram libros, antequam scripta vestra prolixiora sumpsissem.* Jansenius etiam libros Retractionum inter ultima morientis Augustini scripta reponit, cum tamen Sanctus Doctor triennio superstes fuerit, decemque alios insuper libros ediderit, ut dicemus. Possidius in libro de Vitâ Augustini cap. 28. de hac voluminum recognitione ita scribit: *Antè proximum verò diem infirmitatis obitus sui à se dictatos, & editos recensuit libros, Et postea: Undè etiam duo conscripsit volumina, quorum est titulus de recensione librorum.* Hæc autem quo tempore accipienda sint, statim his significat; *Verùm brevi consequenti tempore divinâ voluntate, & potestate prævenit, ut manus ingens diversis telis armata, & bellis exercitata immanium hostium Vandalorum, & Alaxorum commixtam secum habentes Gothorum gentem, aliarumque diversarum gentium personas ex Hispaniâ parvibus transmarinis navibus Africæ influxisset, & irruisset.* At hæc Vandalorum irruptio in Africam accidit anno 427. quæ cum ex Possidio consecuta sit retractionem duorum librorum Retractionum, patet istos anno 427. ex eodem Possidio completos, quod vidit etiam Baronius ad Annum 426. pag. 496.

Augustinus exaratis duobus Retractionum libris, sacras conciones (homilias Græci vocant) Anno 427. Epistolas, & alia, quæ secundo, octavo, nono, & decimo tomo continentur, retractanda suscepit, cum inopinatò in nova prælia à Juliano provocari se sensit. Alipius jam tertio Romam navigarat, ubi cum negotiis expediendis incumberet, cognovit Julianum alterum librum Augustini de Nuptiis, & Concupiscentiâ quatuor abhinc ferè annis abs se ad Valerium Comitem delatum octo adversariis libris impugnasse; quare illorum quinque priores celerrimè transcriptos opportunam occasionem præterire nolens citò citius ad Augustinum transmisit, promittens alios tres quàm primùm transcriptos se missurum, & multum instans, ne responsum differret. Augustinus scribit de his Juliani libris ad Quodvultdeum, cujus Epistolâ præponitur libro de Hæresibus, ex quâ colligimus, quæ hac de re nobis describentur. Anus erat 427. & Alipius Romæ aderat, qui cum ad Bonifacium Pontificem libros quatuor Augustini tulerit, tertio Italicam peregrinationem absque dubio suscepit; cum enim Alipio Româ Juliani libros transmittente Augustinus dicat, se jam duos Retractionum libros absolvisse, quos editos diximus anno 427. Alipius quadriennio ferè Romæ commoratus fuisset, nam Bonifacius anno 423. VIII. Kal. Novemb. objerat; quod cum Ecclesiasticæ eorum temporum disciplinæ repugnet, tertio Alipius Romam venisse dicendus est. Itaque hosce quinque Juliani libros Sanctus Doctor accepit, quando jam retractatis CCXXXII. libris, reliqua opera, quæ quatuor laudatis prægrandibus voluminibus continentur; jam jam censuræ admoturus erat; Et quidè Epistolarum volumen relegerat, at nondum quidpiam indè corrigendo dictarat: hæc sunt ejus verba in Epistolâ ad Quodvultdeum: *Restabant Epistola, & tractatus populares, quos Græci homilias vocant, & plurimas Epistolarum legeram, sed adhuc nihil indè dictaveram*

distaxeram, cum me etiam isti Juliani libri occupare cepissent, quorum nunc quarto respondere cœpi. Ex quibus Jansenius corrigendus venit, qui putat libros de Prædestinatione Sanctorum, & de Dono perseverantiæ scriptos esse antè libros posteriores contra Julianum. Nam cum Juliani libros accepit, testatur Augustinus, terminatis duobus libris Retractionum se quidem Epistolas legisse, sed nihil inde expungendum dictasse; at verò cum cap. 3. de Prædest. Sanctorum dixerit, se jam absolvissè duos libros Retractionum, capite tamen 21. de Dono persev. ait, propterea nunc facio libros, in quibus opuscula mea retractanda suscepi &c. Ex quibus constat Augustinum, cum scribebat ad Prosperum, jam inchoasse alios libros Retractionum, qui imperfecti postea remanserunt, neque editi sunt; cum tamen acceptis Juliani libris ab Alipio nihil reliquorum operum se retractasse affirmaverit.

Augustinus reliquorum voluminum emendationem altiùs animo infixam tenebat, quàm ut ullà ab incepto opere instantiâ revocari posset; Verùm Alipio etiam atque etiam responsionem per literas urgente manum tabulæ admovit: *Cujus, nempe Alipii ait, instantiâ coactus sum, remissius semper agere, quod agebam, ut operi utrique non dessem, uni diebus, alteri noctibus, quando mihi ab aliis occupationibus hinc, atque hinc venire non desistentium parceretur.* In Epist. ad Quodvultdeum. Itaque sanctissimus fenex à devicto jam toties hoste provocatus somno horas negabat, quò eundem datis responsionibus confutaret. Hoc postremum contra Julianum opus eadem prorsùs methodo exaravit, quâ & Faustum Manichæum, & Petilianum Donatistam olim rejecerat; nam quasi alternis sermonibus in præsentia differeret, verba Juliani sub ejus nomine posuit, reddita sub suomet etiam nomine

responsione, tanquam ea fuissent inter disputandum à notariis excepta. Itaque pertinaci labore die, nocteque operi incumbens jam quarto Juliani libro respondere cœperat, cum ad alia distrahitur. Quodvultdeus Diaconus Carthaginensis omnium hæresum catalogum ab Augustino per literas instantanter petiit; ille operis laborem causari, in quo olim Epiphanius magni apud Cyprios nominis Antistes, & apud Latinos Philastrius Brixienfis desudarant: transmissurum se Epiphani codicem græcum, quem ipsemet Quodvultdeus Carthagine per interpretes Latio donaret. Non acquievit Quodvultdeus, sed ab Augustino discere se ea cuncta velle respondit: Epiphanium relatis hæresibus singulis singulas Ecclesiæ contrarias definitiones fortè non subdidisse: prolixius esse Epiphani opus, brevem se indiculi in modum libellum petere; necire se Græcas literas, interpretes verò plerumque difficiles evadere, vel obscuros. Augustinus amicissimi juvenis instantiâ motus refutato quarto Juliani libro volumen de hæresibus unà cum retractionum altero conscribere aggressus est. Porò in fine prioris Operis cap. 88. Pelagianam hæresim ponit, illud tamen imperfectum ad Diaconum misit, non enim hæresum recitationi Ecclesiæ definitiones subtexit; quare librum conclusit: *Ad id, quod restat implendum, quod tam magnum esse cernitis, me orationibus adjuvetis.* Cæterum mortuo Sancto Doctore Primasius Episcopus Africanus Augustinianæ doctrinæ studiosissimus, ut ex eisdem in Epistolas Pauli commentariis liquet, idem opus complevit, teste Sancto Isidoro de Eccles. Script. cap. 9. ubi affirmat, Primasium in tribus libris de hæresibus ad Fortunatum Episcopum explicuisse, quod olim beatissimus Augustinus in libro hæresum imperfectum morte interveniente reliquerat.

Finis Libri Primi.

